

egyebek között indián falvakban, tanganyikai négereken és frizlandiakon is kipróbálták. Ez a tény egy szűk kultúrkörű konvenciót kizár, nem zárja ki azonban azt a konvenciót, amelyet jobbhíján a jungi *archetípus* kifejezéssel jelölhetnénk.

Ennek leírásához azonban hosszabb tanulmányozás és részletesebb kidolgozás kell (archetípus, kollektív tudattalan).

Ezt az adalékot figyelembe véve az eddigiektől eltérő következtetések levonására nyílhat mód a Lüscher-teszt alkalmazásakor.

Megjegyzésünk nem a teszt mellőzését, inkább alkalmazását támogatja: a *pedagógiai gyakorlat*, a gyakorló pedagógusok számára is hasznot hozó lehet e teszt felhasználása.

DR. MIHÁLY ENDRE

Szeged, Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Hogyan szolgálja az ellenőrzés és értékelés a nevelés és tanítás eredményességét a gyakorlati foglalkozáson

„Az ellenőrzés és értékelés-elsődleges funkciója, hogy hiteles képet nyújtson a személyiségformálás, a nevelési-tanítási folyamat: eredményeiről és fogyatékoságairól. Ilyen értelemben a jól szervezett iskolai ellenőrzéssel a pedagógus a tanulók fejlődését és saját pedagógiai-didaktikai munkájának az eredményességét is értékeli.” [2]

A napjainkban mind gyakrabban alkalmazott korszerű, hatékonyabb tanítási módszerek szükségessé teszik az eddig alkalmazott értékelési rendszereink alapvető megújítását is. Ez a folyamat a legtermészetesebb következménye és követelménye annak az átfogóan nagy oktatás-fejlesztési törekvéseknek, amelyek az MSZMP Központi Bizottsága 1972. júniusi ülésén előterjesztett és elhatározott. Következésképpen minden tantárgyra vonatkozóan meg kell keresni és ki kell dolgozni azokat az általános és speciális ellenőrzési, értékelési és osztályozási módszereket, amelyek a legalkalmasabban a nevelés-tanítás, a tanulási és önnevelési folyamatának fejlesztésére a maximális eredmények eléréséhez.

Az elmondottakból következik, hogy az ellenőrzés, értékelés és osztályozás módszerei és azok alkalmazása legalább olyan fontosak, mint a megtanítandó ismeretek elsajátíttatása érdekében alkalmazott didaktikai eljárások. Mint ahogyan a didaktikai fokozatok átszövik az oktatási folyamatot, úgy ezzel együtt az ellenőrzésnek és értékelésnek is szervesen be kell épülni ebbe a folyamatba, mert csak eképpen tölthetik be a nagyon fontos személyiségalkító funkciójukat. Egy pillanatra sem szakadhatnak le, szigetelődhetnek el – öncélúan – a nevelési-tanítási folyamattól. A tanulók felkészülésének, felkészültségének és fejlődésének sokoldalú, megbízható értékelése – a pedagógia egyik fontos és izgalmas kérdése – nagy felelősséget és konzekvens tevékenységet kíván a tanárok részéről. Ezzel magyarázható, hogy különösen az utóbbi évtized-

ben, kiterjedt kutatások eredményeként, mind korszerűbb eljárások honosodnak meg az ellenőrzés és értékelés pedagógiájában.

A következőkben a mezőgazdasági gyakorlati foglalkozás tantárgy tanításában e területen eddig elért eredményekről és elvárásokról kívánok számot adni.

AZ ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS ÉS OSZTÁLYOZÁS HELYE, FUNKCIÓJA A GYAKORLATI FOGLALKOZÁSON

A gyakorlati foglalkozás oktató-nevelő hatásának komplexitása megköveteli, hogy az ellenőrzés, értékelés, osztályozás a tanulók képességeit mind fokozottabban kibontakoztató eszközrendszer legyen. Sohase váljon öncélúvá, hanem az egész pedagógiai tevékenység részeként kell, hogy elősegítse a tantárgy oktatási-nevelési céljait. A tanár és a tanulóközösség eredményes együttműködésének elengedhetetlen feltétele a kölcsönös és folyamatos visszajelentés, a sokrétű információszerzés-információnyújtás, az ellenőrzés-értékelés és osztályozás. Ezeknek funkcióját a Köznevelés a következőkben írja le:

Az ellenőrzés a tanárnak az a tevékenysége, amely kiváltja és felfogja a tanulótól érkező információt. Az információszerzés legfontosabb területe a foglalkozások és az azon kívüli tevékenységek: mint az ügyeletesi teendők, az üzemlátogatások, ill. üzemi gyakorlatok, szakkörök stb.

Az értékelés a tanulók ismereteiről, tevékenységeiről, elért eredményeiről, képességeikről szerzett tájékozódás alapján történő visszajelentés a tanulók számára; a helyes válasz, ill. a jól végzett tevékenység megerősítése, a hibák korrigálása.

Az osztályozás az iskolai oktató-nevelő munkával kapcsolatos társadalmi igényből fakadó, a tanulói teljesítmény minősítésére szolgáló eljárás. Az osztályozás a tantervi követelmények tükrében számjegyekkel fejezi ki a tanulók teljesítményszintjét.

A fő kérdés az, hogy nem az osztályozást és az osztályzatot, hanem a tanulástani eredményességét és hatékonyságát kell, hogy szolgálják.

AZ ELLENŐRZÉS MÓDJA A FOGLALKOZÁSOKON

Az ellenőrzés lényegében a foglalkozás, ill. a tanítás egész folyamatát végigkísérő pedagógiai; de ugyanakkor didaktikai jelentőségű tanári tevékenység. Csakis a változatos, sokoldalú, sokirányú ellenőrzés lehet eredményes. Különös nyomatékkal kell hangsúlyozni, hogy *a tanár csak olyan teljesítményeket ellenőrizhet, ill. kérhet számon a tanulóktól, amelyekhez a feltételeket megteremtette.* Természetesen az ellenőrzés alapfeltétele a tantervi követelmények ismerete és helyes értelmezése. Különösen problematikus ez a gyakorlati foglalkozás tárgy szempontjából, ahol a tantervi műveletek, feladatok, fogalmak mennyiségének és milyenségének nagyvonalú, keretjellegű a megfogalmazása.

Az ellenőrzés akkor jó és megbízható, ha alkalmas arra -, hogy a tanárt informálja a tanuló ismeretszerzésének minden mozzanatáról, a tantervi feladatok megvalósításának szintjéről, a tanulók eredményeiről.

A folyamatos információszerzés legfontosabb területe a foglalkozások, de ezt szervesen egészítik ki a foglalkozáson kívüli tájékozódások is.

A foglalkozások keretében érvényesülő ellenőrzésnek van bizonyos általánosan alkalmazott módja, amely megegyezik az egyes munkanemekben végzett eljárásokkal, ezek a következők:

1. *A foglalkozás szervezésének ellenőrzése*, legfőképpen a tanulók a tantárgy által igényelt magatartásának, a szokásoknak és a kívánalmaknak betartását mutatja meg, tárja fel. Az eredményes tanításnak fontos alapfeltétele a szervezési szakaszban tanúsított tanulói megnyilvánulások. Az ellenőrzés kiterjed a tanulók öltözködésére, sorakozására, bevonulására, elhelyezkedésére, a pad-, ill. munkasztalrend kialakítására, a hetesi jelentésre, az ügyeletesek feladataira stb.

2. *A megelőző ismeretek ellenőrzése*, amely a művelési feladatok előkészítését szolgálja, keretében a tanulók azon ismereteit tárjuk fel, amelyek szükségesek a soron következő művelési feladatok elsajátításához. Tájékoztat bennünket az ismeretek mélységéről, mennyiségéről, ill. azok használhatóságáról. Ha nem találjuk kielégítőnek a tanulók ismereteit, akkor ki kell egészíteni azokat. Ennek megértéséről a közben feladott ellenőrző kérdésekkel győződünk meg.

3. *Az új művelési feladatok előkészítésének ellenőrzése* kiterjed a nyújtott új ismeretek és a készített vázlat ellenőrzésére. Ebben a szakaszban gyakorolt ellenőrzés hivatott arra, hogy a tanár meggyőződjön az előkészítés eredményességéről, a tanuló pedig megerősödjön a megértés, ill. a belátás állapotában, amely a művelet biztos és eredményes végzéséhez szükséges. A munkafüzet ellenőrzése akkor jó, ha az a konkrét adatok ellenőrzésén alapszik. Nem elég csak megnézni az írásbeli munkát, a füzeteket, hanem azok ellenőrzését a tanulóval együtt kell végezni.

Különös tanári feladatot jelent az ellenőrzésben annak feltárása, hogy az osztály minden tanulója eljutott-e adott időre a megértésig, a belátásig. Ez a következő mozzanatban történik meg.

4. *A művelési bemutató megértésének ellenőrzése* a tanári bemutatót követő tanulói bemutatóval történik. A feladattól, ill. a művelettől függően kiterjed az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazására, az eszközök és szerszámok működtetésére és használatára, a művelet helyes végzésének követelményeire.

Az ellenőrzésnek ebben a szakaszában már a tanulókat is fokozatosan bevonjuk és véleményüket meghallgatjuk, kiemelve a hibákat és a jól végzett mozzanatokot.

Ebben a szakaszban különösen érvényesül az ellenőrzés didaktikai szerepe.

5. *A tanulók művelet-próbálgatásának ellenőrzése* feltárja a feladat megértését és a megértés fokát. Tájékoztatja a tanárt arról, hogy az alkalmazott módszerek alapján milyen eredményt ért el és az eredmény megítélése alapján milyen újabb eljáráshoz folyamodjon a szükséges megértés fokozása érdekében.

6. *A tanulók feladatszerű műveletvégzésének ellenőrzése* már jobbára az eredményeket mutatja meg, de hangsúlyoznunk kell, hogy az esetleges tanári segítséget a foglalkozás egyik szakasza sem zárja ki. A feladatszerű műveletvégzés mindig nagyobb önfejlést és belső feszültséget okoz, amely a legjobb esetben is előidézhet gátlásosságot a tanulóknál, amiért a művelet hibás és bizonytalan lehet. Az ellenőrzésnek az is egyik feladata, hogy ezeket felismerve a tanulót átsegítse ezeken a nehézségeken. Az ellenőrzés feladatait a didaktikai és pedagógiai feladatok határozzák meg, amelyek a foglalkozások feladataiból, követelményeiből következnek. Itt az általánosabb ellenőrzési feladatokat soroljuk fel:

- A szerszámok és eszközök (gépek) működésének, ill. működtetésének ellenőrzése;
- Az anyag elhelyezésének, befogásának, kezelésének ellenőrzése;
- A megfelelő testhelyzetnek; a művelet szabályos végzésének ellenőrzése;
- A művelet eredményességének, pontosságának, arányosságának, egyenletességének stb., és a műveletvégzés ritmusának és idejének ellenőrzése;
- A tanulók egymást-segítésének ellenőrzése;
- A foglalkozáson tanúsított magatartás ellenőrzése stb.

7. Az *elvégzett művelet vagy elkészített munkadarab ellenőrzése* már átfogó elemzést kíván, amelynek mindig nagy pedagógiai hatása van. A tanulók nagy figyelemmel követik az elemző és megindokolt ellenőrzést, mivel ebben összegeződik a munkafolyamat során mutatott erőfeszítés és produkció.

8. A *foglalkozás befejezésével kapcsolatos tevékenységek ellenőrzése* a tanulók, ill. a felelősök tevékenységére irányul. Ilyenek a

- szerszámok és eszközök ápolása, raktározása,
- a padrend kialakítása és a munkahely rendbehozása, a munkadarab tárolása,
- a műhelyrend, szertárrend kialakítása,
- a tanulók tisztálkodása és elvonulása stb.

Az ellenőrzés tervszerűsége, sokoldalúsága, folyamatossága adja a legmegbízhatóbb információkat. Az információ-gyűjtésben, annak sokoldalúsága mellett ügyelni kell arra, hogy az ellenőrzésnek csak része és ne célja legyen a hibák keresése és összegyűjtése, feltétlenül domináljon a tanuló egész személyiségére vonatkozó, az értékeit, eredményeit jelző teljesítmények számbavétele, regisztrálása.

A FOGLALKOZÁSON KÍVÜLI TEVÉKENYSÉGEK ELLENŐRZÉSÉNEK MÓDJA

A sokoldalú és folyamatos információszerzés legfontosabb területe a foglalkozások, de ezt szervesen egészítik ki a foglalkozáson kívüli tevékenységek. Ilyenek az üzemlátogatások, üzemi gyakorlatok, ügyeletesi tevékenységek, szakkörök és a tanulhatnak esetleges otthoni alkalmazása.

Az *üzemlátogatások* és az *üzemi gyakorlatok* lehetőséget nyújtanak az iskolában tanult üzemi módjainak, méreteinek összehasonlítására, értelmezésére. Ehhez szükséges a tanulók meglévő, ill. tanult ismereteinek, jártasságainak felidézése, ellenőrzése. Az ellenőrzés keretében történik ezek felelevenítése, vagyis a tanulók előkészítése.

Az üzemlátogatás és gyakorlat folyamatának ellenőrzését is a didaktikai és pedagógiai feladatok határozzák meg. Általános gyakorlat az, hogy a tanár együtt van a tanulókkal és az előzetesen megtörtént előkészítés során megadott kérdésekkel folyamatosan ellenőrzi a látottakat vagy a műveletek elvégzését. Az esemény befejezése után összefoglaló ellenőrző kérdésekkel győződünk meg, hogy a látottak a tapasztaltak megfelelő helyre kerültek-e a tanulók ismereteinek rendszerében. Vagyis, hogy eredményes volt-e az üzemben eltöltött idő.

Az *ügyeletesi tevékenységek ellenőrzése* az ügyelet formájától, idejétől és tartalmától függően történik. Az ellenőrzésük folyamatosan történik, mivel a műveletek eredményessége miatt feltétlenül szükséges a rendszeres információ, és ennek alapján a tanulók állandó irányítása. Ez azért is fontos, mert itt a tanulók tevékenységeiket nagyobb önállósággal végzik. A nyári ügyelet ellenőrzése már nem olyan rendszeres. Ebbe bekapcsolható a kisegítő személyzet ellenőrző tevékenysége is. Bevált eljárásnak bizonyult az ügyeletesi tevékenységek ellenőrzésére az *eseménynapló alkalmazása*. Ez tartalmazza a tanulók konkrét feladatait és mindazt, ami az ügyeletesség folyamán történt. Tehát az is bele kerül, amit a tanulók elvégeztek, vagy nem tudtak elvégezni stb. Az ellenőrzés tapasztalata azt mutatja, hogy az önálló feladatok növelik a tanulók felelősségét és teljesítményét.

A *szakkörökben gyakorolt ellenőrzés* módja annyiban tér el a foglalkozáson végzett tevékenység ellenőrzésétől, hogy itt, - mivel a tárgykör iránt a jobban érdeklődő tanulók vannak jelen - a nagyobb önállóságot, a feladatok önállóbb megoldását el-

lenőrizzük. Az adott tárgykörben nyújtott magasabb szintű ismeretek és gyakorlatok elsajátításának színvonalát kell ellenőrizni. Ez természetesen a tanár részéről is összetettebb feladatot jelent.

A tanultak esetleges otthoni alkalmazásának ellenőrzését nagyon jelentősnek tartjuk, mert az ilyen tevékenység a tanulók nagyfokú érdeklődését fejezi ki, mivel nem azért csinálják azt, hogy vele kitűnjenek, vagy feltétlen jobb osztályzatot szerezzenek, hanem a tantárgy oktatása, a jó tanári munka által létrejött élmények váltják ki belőlük az aktivitást, a fokozottabb érdeklődést. Az ilyen törekvések felismerése a látens személyiségjegyek megismerését teszi lehetővé. Ezek az észrevételek gyakran „sorsdöntők” a tanuló irányításában, sőt a pályaválasztásban is.

Ilyen irányú ellenőrzéseket leggyakrabban családlátogatás alkalmával vagy a tanulók eszközeinek, ruházatának megfigyelésével kapcsolatos észrevételek révén végezhetünk, és a tapasztalatokra feltétlenül reagálnunk kell.

AZ ÉRTÉKELÉS MÓDJA A FOGLALKOZÁSOKON

A tanár az ellenőrzés során kialakított véleményét szóbeli értékeléssel hozza a tanulók tudomására. *Az értékelés tehát összekötő kapocs* az ellenőrzés és osztályozás között.

Az értékelés többirányú viszonyítást jelent. Viszonyítani kell a tanulók teljesítményét a feladathoz, a tanulók korábbi teljesítményeihez, az adottságaik lehetőségeihez. Ez mind nem zárja ki azonban azt a tanulástelektani törvényszerűséget, amely szerint *a sikernek megerősítő szerepe van*. A pozitív értékelés mindig ösztönző hatású. A sikerek számbavétele önbizalmat ad, érzékelteti a tanár bizalmát is, és ezek további erőfeszítések forrásaivá válhatnak.

Az értékeléshez szorosan hozzátartozik a hibák, a hiányok, a tévedések megjelölése, a kijavítás, a pótlás, a helyreigazítás módjának közlése is. *A tanulóknak mindig éreznie kell a tanár segítő szándékát*. „Az értékelés ne legyen ítékezés!” Az értékelési tevékenységünket azzal a meggyőződéssel végezzük, hogy „a jó pap is holtig tanul”. A nevelődés és ismeretszerzés hosszan elhúzódik, az emberi élet késői szakaszáig.

Az elmondottakból következik, hogy az értékelés nagyon jelentős oktatáspedagógiai feladata a tanárnak, és ezért alapos körültekintéssel, megfontoltsággal kell végeznie. Soha nem lehet liberális, még kevésbé felületes!

Az értékelés szempontjait a mindenkori konkrét oktatási és nevelési feladatok határozzák meg. Példaképpen az alábbiakban mutatjuk be az értékelés módját.

Az oktatási-képzési feladat megoldásának értékelése
a keltáposzta palántázása során:

Feladatok

A palántanevelés feltételeinek és módjainak megismerése.

A palántázás műveletének végzése, az elméleti ismeretek alkalmazása.

Az értékelés

Főleg elméleti ismeretanyagot tartalmaznak, amelyek értékelése a tanulók beszámolójára alapozódik. Tehát a tanár kérdéseire adott válaszok határozzák meg az értékelést.

A számszámok és eszközök megfelelő használata; azok fogása, testhelyzetek, a végzett művelet megfelelő módja; a gyökér helyének kiképzése, a palántanövény behelyezése, talajtömörítés, beiszapolás minősége.

A nevelési feladatok értékelése:

Feladatok

A palánták gondos kiszedése; a gyökérzet megóvása, a sor- és törévség betartása; egyes sorok.

A műveletek helyes restrartással való végzése.

A feladatok időre való elvégzése.

A magatartás, közösségi megnyilvánulás.

Az értékelés

A jól és rosszul végzett műveletek összehasonlító bemutatása, a tanulók meggyőzése. Értékelő kategorizálás, pl.: jó, a jobbak közé tartozik, igen gyenge, nem megfelelő stb.

A jónak tartott testhelyzetre való figyelem felkeltése, tanulói minta alapján.

Az időre elvégzett feladat és a művelet minőségének összehasonlítása.

A szorgalmasság, a rend betartása, egymás segítése, önfegyelm.

A felvázolt értékelési mozzanatok szintén nem a foglalkozásnak csak egyetlen egy mozzanatában elszigetelten elvégzendő feladat, hanem folyamatos tanári tevékenység eredménye. A kezdő tanár kezdetben csak kevesebb feladatot értékeljen, de azt indokolva és konkrétan tegye. A tanulók alaposabb megismerése természetesen már megkönnyíti az értékelő munkát is.

A tanulók értékelése tehát főleg három nagy területet foglal magába, éspedig:

- a) a tanulók foglalkozáson tanúsított megnyilvánulásait,
- b) a tanulók foglalkozáson végzett tevékenységeit,
- c) a tanulók foglalkozáson elért eredményeit.

Az értékelés nem minden esetben jut számjegyekben kifejezésre, amelyet több tényező befolyásol. Ilyen tényezők pl. az új munkanem bevezetése, új műveletek és új szerszámok alkalmazása, a műveletek összetettsége stb. Az értékelés és az osztályozás között még igen sok lehetősége van a tanárnak arra, hogy a tanulók eredményeit, produktóját fokozza. Ennek szemléltetésére szolgáljon néhány példa: a pontozás, a pozitív vagy negatív értékelő megjegyzések, az eredmények esetleges tágabb kategorizálása; nagyon jó, jó, megfelelő, elfogadható, jobb is lehetne, nem valami jó; a munkadarab példaként való bemutatása stb.

Az értékelés csak akkor felelhet meg a pedagógiai követelményeknek, ha az a tanulót is meggyőzi az eredmény minőségéről és elősegíti annak kijavításában, az eredmény fokozásában. A megfelelő értékelés alapján ébredhet csak pozitív elhatározás a tanulóban a hibák kijavítására. Ennek alapján történt osztályozás nem okoz a tanulóknak konfliktust.

AZ OSZTÁLYOZÁS (ÉRDEMJEGY) ADÁSÁNAK MÓDJA A FOGLALKOZÁSOKON

Az értékelés alapján született érdemjegy csakis akkor közelíti meg a valóságos tanulói teljesítmény regisztrálását, ha az igazságos – a tanulók által is ismert – *a való-
ságos konkrét feladatok normáira épül.* Vagyis akkor, ha:

- folyamatos, sokoldalú, tervszerű információra és több oldalú megállapításra alapozódik.
- A tantervi követelményeket veszi mércéül és
- számol a feltételekkel (amelyek tárgyunk esetében nagyon jelentősek).

Az értékelés, illetve az osztályozás történhet *egyénenként.* Ez főképpen a műhely, kézimunka foglalkozásokon a leggyakoribb osztályozási forma, ahol a munkadarabokat, műveleti feladatokat önállóan oldják meg a tanulók. Történhet az osztályozás *csoportonként,* amikor is a feladatokat munkacsoportok szerint végzik el a tanulók.

Az osztályozást *végezheti a tanár egyedül* a tanulók bevonása nélkül, amikor az indoklás után közli a tanulókkal az érdemjegyet. A következetesen jól alkalmazott ellenőrzés-értékelés lehetővé teszi a tanulók bevonását az érdemjegy megállapításában is. Ezzel egyáltalán nem veszít értékéből az osztályzat. *A tanulók bevonása* az osztályozásba pl. a következőképpen történhet: az általunk már előzetesen osztályozott munkadarabokat (belőlük természetesen többet) rajtuk feltüntetve az érdemjegyet a tanulók kezébe adjuk és azok alapján a megfelelő csoporthoz besorolják a saját munkadarabjukat. Tapasztalat általában az, hogy a tanulók szigorúbban értékelik, osztályozzák a saját munkájukat.

Ehhez hasonló másik mód az, amikor a tanulók az egymás munkadarabját véleményezik. Legtöbbször alaposan indokolnak és tárgyilagosan osztályoznak.

Legtöbbször az a legfőbb kérdés, hogy milyen érdemjegyet adjunk a tanulóknak? Erre vonatkozóan általános követelményként csak a tantervi feladatok megvalósítását tudjuk ajánlani, illetve mindazon oktatási-nevelési követelményeket, amelyeket a tanár el kíván érni. Az osztályzatot minden más objektív körülmények mellett a tanár tanári személyisége, rátermettsége meghatározza.

(A Rendtartásban részletezve vannak azok a követelmények, amelyeket a tanulóknak el kell érni, hogy a megjelölt érdemjegyet megkaphassák. Rendtartás 1973. VII. fejezet: A tanulók elbírálása.) [4]

A pedagógiai gyakorlat azt bizonyítja, hogy *az osztályozás pedagógiai funkcióját erősíti az, hogy az ellenőrzés és értékelés nem szűkül le az érdemjegyek megállapítására, hanem mint előrelendítő, serkentő hatás kapcsolódik hozzá!*

IRODALOM

- [1] Dr. Ágoston György: Neveléstudomány. Tankönyvkiadó, 1970.
- [2] Irányelvek az értékelés és az osztályozás korszerűsítéséhez. Tankönyvkiadó, 1973.
- [3] Dr. Nagy Sándor: Didaktika. Tankönyvkiadó, 1967.
- [4] Rendtartás az általános iskolák számára, MM, 1973.

J. F. Cooper:

BÖRHARISNYA

Cooper indiánsorozatából valamikor, 1823-ban, ez a kötet jelent meg elsőnek. Valójában Cooper öt világhírű indiánregényei közt, ez a negyedik, melyet örömmel olvas az egész világ ifjúsága. A Börharisnya cselekménye 1793—94-ben játszódik le, a modern Amerika kialakulásának első idejében. A regény hősei Natty Bumppo és indián barátja Csingacsuk nézi a körülöttük kavargó eseményeket és sok változást, amelybe nehezen tud belenyugodni.

Ha nincs is mindig igazuk, életük a barátságoknak, a hűségnek a természet szeretetének szépségét hirdeti.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

Ignác Rózsa:

HAJDANÁBAN ZAMBLÁBAN

Régen történt. Réges-régen valahol Afrikában, hogy megérett a Kókuszdió, s le kellett szüretelni.

Az afrikai ember felmászott a fára érte, de amikor felemelte a kését, egy légy megcsipte az orrát.

Mi történt ezután?

Leesett a kés, ugrott az asszony, menekült a kígyó, sivitott a patkány, megjiegt a csóka, kiesett a mangó a majom szájából, rápottyant az elefánt kobakjára, meglazult a hangyavár teteje, rázuhant a hajnalmadár fészke, s hogy még mi történt, megtudja, aki elolvassa a mesét.

A mulatságos afrikai csalimesét Würtz Ádám tréfás rajzai kísérik.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)